

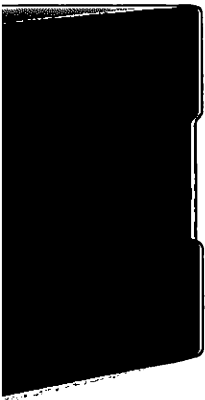

EMMANUEL •

Levinas

Dört Talmud
Okuması

ALFA® FELSEFE

İÇİNDEKİLER

Giriş: 9

Birinci Ders: 29
Başkasına Karşı: 33

İkinci Ders: 69
İğvanın İğvası: 73

Üçüncü Ders: 115
Vaat Edilmiş Topraklar mı
İzin Verilmiş Topraklar mı?: 121

Dördüncü Ders: 155
Dünya Kadar Yaşlı: 159

Dizin: 195

Bu kitapta geçen tüm İbranice-Aramice adların transkripsiyonunda Türkiye Yahudilerinin benimsediği Sefarad telaffuzu esas alınmıştır.

GİRİŞ

Bu ciltte toplanan dört Talmud dersi, Dünya Yahudi Kongresi Fransa kolunun 1957'den beri her yıl Paris'te düzenlediği Yahudi Entelektüelleri Kolokyumu'nda 1963'ten 1966'ya kadar verilen konferansların metninden oluşmaktadır. Bu derslerin her birine, açıklama getirdiği [commentaire] Talmud metninin çevirisi de eklenmiştir¹.

Bu konferansların içeriğinde sıradan problemler göze çarpacaktır: affedilemez suçun bağışlanması; kimseye karşı yükümlülüğü olmayan sınırsız özgürlüğün değeri; politik yaratımın şiddeti; adalet ile özel yaşamdaki ahlaklılık arasındaki bağ. Umarız ki Talmud

1 Bu kitaba 1963'te Albin Michel'den *Difficile liberté* [Zor Özgürlük] başlığıyla yayımlanan kitaptaki 1961 ve 1962'ye ait diğer iki Talmud dersini de ekledik (s. 81-131); bunlar ayrıca *Conscience juive et Face à l'histoire* [Yahudi Bilinci ve Tarihin Karşısında] adıyla P.U.F.'ten çıkan iki ciltlik Kolokyum Bildirileri'nde de yayımlanmıştı. Buradaki derslerin ilki bu toplamanın ikinci cildinde yayımlanmıştı. Bu derslerin Kolokyum Bildirileri'ndeki basımına, zamanında bu derslerin yol açtığı tartışmalar eklenmiştir.

metni incelemeleri bu konuların gündelik aktüalitenin ötesine taşınmasına ve Talmud bilgeliğinin Batılı Yahudinin tanıdığı diğer bilgelik kaynaklarıyla karşılaştırılmasına yardımcı olacaktır. Devletin doğuşunun ele alındığı üçüncü ders ise 1967 Haziranında İsrail devletinin kazanmak zorunda bırakıldığı Altı Gün Savaşı'nın dört bir yanda başlattığı tartışmalardan iki yıl öncesine aittir.

Yahudi Entelektüelleri Kolokyumu'nun programında –Kitabı Mukaddes dersinin yanında– üyelere sunulan genel temayla bağlantılı bir Talmud dersi de öngörülürdü daima. Bu **Talmud metni açım-lama çalışması** ne kolokyumu düzenleyenlerin kafasında ne de gerçekte, liturjide araya giren meditasyon veya vaazlar gibi dinsel bir uygulama niteliği taşıyordu. Zaten bu, entelektüele araştırma hakkı tanıyan Talmud'un gerçek özüne de ters düşerdi.

Talmud İsrail'in* sözlü geleneğinin yazıya geçirilmiş halidir. Yahudiliği kabul eden Yahudilerin gündelik ve ritüel hayatlarını olduğu kadar –Kutsal Metin tefsirlerini de içerecek şekilde– onların düşüncelerini de düzenler. Talmud'da iki düzey ayırt ederiz: Miladi II. yüzyılın sonunda Rabi Yeuda Anasi† tarafından

* İsrail devleti değil, cemaati kastedilmektedir –çn.

† Rabi Yeuda Anasi, II. yüzyılın önemli Yahudi din bilginlerinden biridir. Mişna'nın yazarları arasında kabul edilir –çn.

seçilerek yazıya geçirilen, Tanaim* denilen bilgilerin deyişlerinin İbranice olarak kaydedildiği Mişna.² Tanaim şüphesiz Yunan düşüncesiyle ilişki içinde olmuştur. Mişna, eğitimlerinde özellikle Rabi Yeuda Anasi'nin Mişna'ya almadığı Tanaim deyişlerini kullanan Amoraïm† denilen hekimlerin Aramice sürdürdükleri yeni tartışmalara konu olur. Beraitot[¶] denilen "dışarıda bırakılmış" bu deyişler Mişna'yla karşılaştırılır ve onu açıklamaya yarar. Ona yeni ufuklar açar. Amoraïm'in eseri V. yüzyılın sonuna doğru yazıya geçer ve Gemara adını alır. Biri diğerinin açıklaması olan ve birlikte sunulan Mişna ve Gemara bölümleri ile bu bölümlere şimdiki basımlarda Raşi^{¶¶} ve Tosa-

* İS 70 ile 200 yılları arasında yaşamış Yahudi ulema grubu. Adları İbranicede "ikileme, tekrar etme, tekrar ettirerek öğretme" anlamındaki şana-mişna köküne benzeyen Aramice tana sözcüğünden gelmektedir. Türkçeye "öğreticiler" olarak çevrilebilir -çn.

2 Eski Ahit'in İbranicesinden yapı olarak farklı olan Mişna'nın İbranicesi modern İbranicenin başlıca kaynaklarından biridir.

† Tanaim'in ardından gelen ve teolojik-düşünsel etkinlikleri İS 200 ila 500 yılları arasına denk gelen ulema gurubu. Adları İbranice "söylemek" anlamındaki amor kökünden gelmektedir -çn.

¶ "Dış, hariç" anlamına gelen Aramice beraita sözcüğünün çoğulu olan bu sözcük Mişna dışında kalan sözlü geleneği adlandırmak için kullanılır -çn.

¶¶ Rabi Şelomo Yitshaki (1040-1105), Fransa'da yaşamış Talmud bilgini. Adının başharflerinden oluşan Raşi adıyla bilinir -çn.

fot'un' daha yeni açıklamalarının da eklenmesi Talmud'u oluşturur.

Talmud'un paralel iki versiyonu vardır: biri Filistin'in rabinik okullarının çalışmasını temsil eden Kudüs Talmudu; diğeri yaklaşık bir yüzyıl sonra Mezopotamya'da yerleşmiş ünlü rabinik okulların etkinliğini kaydeden Babil Talmudu. Bizim açımlayacağımız bütün parçalar Babil Talmudu'ndan alınmıştır. Öte yandan Talmud metinleri iki başlık altında sınıflandırılabilir: Halaha ve Agada[†] (fakat metinler her zaman bunlardan birine ait olmayabilir).

Halaha görünüşte sadece ritüel, sosyal ve ekonomik hayat kuralları ve inananların şahsi durumlarıyla ilgili öğeleri bir araya getirir. Bütün bu kurallar, doğrudan hekimleri ilgilendiren "yapılması gereken işler" veya "yapılmaması gereken işler" sorularının altına gizlenmiş felsefi bir uzantıya da sahiptirler aynı zamanda.

Şurası kesindir ki, "bayram günü yumurtlanan bir yumurta"nın yenilip yenilemeyeceğini veya "öfkeli bir öküzün" yol açtığı zarar-

* Eklemeler anlamına gelen bu İbranice sözcük ortaçağ Yahudi bilginleri tarafından Talmud üzerine yapılan açıklamaları adlandırmak için kullanılır -çn.

† Halaha Yahudi dinsel hayatını düzenleyen, Agada ise folklerden iş hayatına, tıptan ahlak meselelerine sosyal hayatı düzenleyen Yahudi şer'i hükümleri bütünüdür -çn.

ların tazminatını tartışırken Talmud bilgeleri bir yumurtayı ya da bir öküzü değil, hiç fark ettirmeden temel fikirleri tartışırlar. Elbette bundan emin olmak için gerçek bir Talmud üstadıyla karşılaşmış olmak gerekir: Yahudiliğin devamlılığı için son derece önemli olan – bu ritüele ilişkin problemlerden hareketle, günümüz Talmudistlerinin uzun zamandan beri unuttukları felsefi problemlere geri dönebilmek bugün hatırı sayılır bir çaba gerekiyor. Bu alanda umut ettiğimiz bir canlanmanın gerçekleşmesi için sondan başlayamayacağımız açıktır.

Fakat "felsefe" veya Yunanda, yani Batıda felsefe olan şeyin dengi, Talmud'da ahlaki hikâyeler ve darbimeseller biçiminde gösterir kendisini –Talmud felsefe olmasa da, Talmud incelemeleri felsefelerin beslendikleri deneyimlerin önemli bir kaynağıdır– bunlar Halaha'yla yan yana bulunan ve Agada denilen pasajlardır. Agada dine yabancı olanlara veya yeni başlayanlara ilk anda daha az ciddi ve daha kolay görünür – bu izlenim kısmen yanlıştır. Yine de Agada değişik düzeyden yorumlara [interprétations] göz yumar. Biz dört dersimiz için neredeyse münhasıran Agada'yı kullandık.

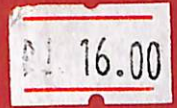
Her ne kadar kendine has niteliği yozlaştığında alabileceği formlardan biri bu edebiyat türü olsa da bir Talmud metni hiçbir şekilde

Israil'in sözlü geleneğinin yazıya geçirilmiş hali olan Talmud, Yahudiliği kabul eden Yahudilerin gündelik ve ritüel hayatlarını olduğu kadar düşüncelerini de düzenler. Talmud'un bilgeliği ve amacı evrenseldir. Levinas'ın bu kitapta yaptığı tefsirin amacı, İsrail'in ulusal tarihi denilen şeyden alınan verilerin Yahudileri içine kapattığı bariz tikelcilikten evrensel bir bakış çıkarmak ve Talmudistlerinin uzun zamandan beri unuttukları felsefi problemlere geri dönebilmektir. Etiğin ve dinin özünün sorgulanması amacıyla anlamın derinliklerini arama çalışmasıdır.

Dört Talmud Okuması, Dünya Yahudi Kongresi Fransa kolunun düzenlediği Yahudi Entelektüelleri Kolokyumu'nda 1963'ten 1966'ya kadar verilen konferansların metninden oluşmaktadır.

Bu Talmud okumaları, Levinas'ın Yahudi entelektüellerine verdiği "derslerin" derlemesidir. Levinas burada geleneksel Yahudi tarzı bir metin okumasının birkaç örneğini sunuyor. Levinas'ın bu kitabı yazması için şüphesiz ki bir halkın yaşamından yüzyıllar, bir insanın hayatından da yıllar geçmesi gerekmişti.

Le Nouvel Observateur, 1968

ALFA®

www.alfakitap.com f /alfakitap t /alfakitap @ /alfakitap

